

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

SZERKESZTŐSÉG,

hova a lap szellemi részét illető
minden küldemény intézendő:
Füvészkert-utca 1079.

Megjelen hetenként egyszer, szombaton, egy íven.

Előfizetési ár egész évre 5 frt. félévre 2 frt. 50 kr. Hirdetések
díja: 100 szóig 1 frt; 200 szóig 2 frt; a másodszori hirdetésnél
100 szóig 80 kr; harmadiknál 70 kr.
Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.

KIADÓ HIVATAL,

hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó
minden küldemény intézendő:
Főiskola, háznagyi hivatal.

Tartalom. A lelkészválasztási, illetve jelölési szabályok módosítása érdekében. e—s. — T á r c z a. Mutatványok a revideált Ésaiból. Diesöfi József. — A vallásbölesészet főbb problémái és a biblia. Erdős József. — K ö z ü g y e i n k. Egyházmegyénk életéből. III. A nagy-károlyi ev. ref. egyházmegye köréből. — IV. A máramaros-ugocsa egyházmegye köréből. — A debreczeni ev. ref. egyházmegye közgyűlése. — y. — K ü l ö n f é l é k. — Szerk. posta. — Hirdetés.

A lelkészválasztási, illetve jelölési szabályok módosítása kérdéséhez.

II.

A létező szabályok elleni panaszokkal az egyes egyházkerületekben hogy állunk? Hát úgy, hogy nem a létező szabályok megtartása, hanem azok meg nem tartása a panasz oka, s az egyesek ily módon létrejövő sérelme aztán az egyetemes egyház sérelmévé lesz. Mert ki merné vitatni az ellenkezőt, hogy minden rés, mely a kötelező egyházi törvényen vagy szabályon, és épen az egyház örei által üttetik, egy-egy alapkő kivétele az egyetemes egyház tekintélyének épen az egyesülés által tatarozni akart épületéből.

Nagyon megszívlelni való dolog ez. Még jóformán kezdetén vagyunk a szabályok nyílt szavai önkényszerű magyarázásának; de elég haladást tettünk ezzel arra, hogy mind távolabb legyünk attól, hogy a lelkészválasztás s jelölés körül mindenek ékesen és jó renddel legyenek.

Hiába módosítgatjuk a törvényt, a szabályzatot, az a dolgon nem segít, ha az új szabályzat körüli eljárás is csak az lesz, a mi volt eddig, hogy ha egyesek érdeke úgy kívánja, hát keresztül nézünk a szabályokon s nyílt gyalázatnak azt teszszük ki, a ki a szabályokat megtartja, győzelmet adván törvénnyel támogatott érvei ellenére a melles érdekekből származott törekvésnek. Engedelmet kérek, én olyan eljárást soha nem láttam, vagy igazságosnak,

természetesnek, az egyház érdekével egyezőnek nem tarthatok, midőn az egyénhez módosítjuk a szabályt s nem az egyént szabjuk a szabály szerint. Ilyenformán már is kezdi felütni fejét egyházunkban azon nagyon furcsa körülmény, hogy azon egyházban, a hol van befolyásos világi úr, ennek akarata módosítja a szabályzatot, — a hol ilyen nincs, ott teljes mértékben kötelező a szabályzat.

Ne vegye senki ezt világi uraink sérteni vagy kisebbiteni akarásának. Ha valaki, én bizonyára elismerem az értéket, melyet egyházunk alkotmánya szerint képviselnek; de talán nekik is el kell ismerniök, hogy számokra a másik elemmel egyenlő súly és nem azok felett túlsúly van kimutatva. Helyén valónak látom, hogy anyagi és világi dolgokban ő előttök, mint e téren biztosabban látók s gyakorlatilag forgolódnak előtt az úgynevezett egyházi elem hajoljon meg; de talán a viszonyosság ugyanazon alapon azt hozná magával, hogy a tisztán egyházi kérdésben, és főként a lelkész értéke, egyénisége megítélésében aztán meg ök hallgassanak a lelkészekre. Mert méltóztassanak elhinni, ott, hol a jelöltnek egyedül egyéni tulajdonságai vétetnek számba, az egyház érdeke kívül marad a számításban. S hány legjobb erőnk, igazi papi emberünk, megfeszített szorgalommal, éberséggel az egyház érdekében működő tehetségeink mellőztetnek csak azért, mert valódi hivatásuk mellett nem érnek rá a népszerűség, vagy az úri kegy hájhaszására. Nem jól van ez így; ennek szomorú eredménye az lesz, hogy hivatottabb s komolyabb gondolkozású embereink el fognak fordulni a papi pályától, látván, hogy itt a babér, — míg a törvény nyílt szavain erőszakétel által is, — a társalgási ügyességnek, jó táncolásnak, szép dalolásnak, könnyű vérnek vagy a rokon egybeköttetésnek adatik.

Nem új szabályok alkotására, hanem a létező szabályok pontos megtartására van szükség, de nagy szükség, s akkor el fog múlni minden elégtelenség. Mert a szabá-

lyokat mindenki ismerheti; előre láthatja, hogy időnként mit várhat magára, s ha az nem jön, megnyugszik sorsán s újra vár. De ha minden lépten-nyomon a szabályok megsértését s az érdemtelenebbek elébe tolását tapasztalja, az önértékes — ki jellemét sértő eszközöz nyúlni nem tud — elkeseredik, vagy jóelőre viszsza lép, s kárát az egyház érdeke vallja.

Épen e szempontból tekintve, én a mostani állapotnál, midőn a jelölési szabályzat lépten-nyomon egyesek érdekéért megsértetik, jobbnak láttam azt, a mikor még fennállott a teljes, korlátlan szabad választás. Akkor, ha balul ütött ki a választás, a választó egyház magát okolhatta s a kár csak egy egyházra háromolt. De most a törvény meg nem tartása korszakában a törvény örei állnak a törvényszegők sorába s a kár az egyetemleges egyház tekintélyében esik.

Számüzni tehát minden egyéni tekintetet a törvény s szabályok magyarázatánál s a jobbak panasza megszűnik. Az ekkor felhangzó panasz a panaszlókra és nem az egyházra, vagy annak intézményére esik vissza.

Én nem félnék megpróbálni még az oly osztályozást sem, — ezt mint véglelet hozom fel, — hogy bárki rendes papi szolgálatát a 4-ik osztályon legyen köteles kezdeni s úgy haladni előbbre. Csak legyen szigorúan igazságos és következetes az eljárás, panasz nem lesz. Mert az, mit előre ismerünk, nem keserít; mert ha bekövetkeztét nem akarjuk, más térre lépünk. De ha elvtelen eljárás mellőz bennünket, ez az, mi fáj, gyötör, éget, talán kétségbe is ejt.

Zárom igénytelen soraimat azon meggyőződésem ismétlésével, hogy ne szabályokat faragjunk szabályokra, mert az nem segít; de legyünk a létező szabályok szigorú megtartói, mert csak ez az egyedüli eszköz, mely megszünteti az igazságos panaszt.

e—s.

T á r c z a.

Mutatványok a revideált Ésaíasból.

Radácsi tisztelt kollégám a „Sárospataki Lapok“ legközelebbi, 33-ik számában, engedve a hozzá több oldalról intézett felhívásnak, mutatványt közöl a maga revideált Genesiséből. Hasonló felszólításokra nekem is szándékom volt bemutatni néhány szakaszt Lapunk t. olvasó közönségének Ésaíasból, melyet egészen revideálva a múlt hó végén Budapestre felküldöttem; azonban be akartam várni a központi bizottság véleményét s csak aztán állni elő dolgozatommal. De most már fentnevezett tisztársam példája folytán kötelezve érzem magamat, hogy néhány fejezetét munkámnak a nyilvánosság elé bocsássam.

Egyszerű összehasonlítás nyomán meggyőződhetik mindenki affelől, hogy a magyarosságon kívül kiváltképen rövid-

ségre törekedtem, — mely főként a zok irányú Ésaíasnak tulajdona, s aztán arra, hogy a héber költészet alakját, a parallelismust éreztessék mindenütt. Hogy e tekintetben még sem járhattam el egész szabadsággal, megmagyarázza ezt azon körülmény, hogy munkánk célzatosan nem új fordítás, hanem csak revisió. Az egyes versek alatt közlöm az általam hitelesített parallel helyeket is, melyek a szöveg érthetősége mintegy kommentárul szolgálnak. Még csak azt jegyzem meg, hogy a 38.-ban a 21 és 22 versek nyilván a 6-dik vers után teendők, innen van, hogy nálam e részben a 6-dik verstől számítva minden vers kettővel hátrább esik, mint Károlinál.

Ésaías 11,

1) És származik egy vesszőszál Isai törzsökéből s gyökereiből egy virágszál nevededik,

Zak. 6, 12. És. 6, 13. Osel. 13, 22. Jel. 5, 5.

2) kin az Úrnak lelke megnyúgoszik, bölcseségnek s értelemnek lelke, tanácsnak és hatalomnak lelke, az Úr esméretének és félelmének lelke;

Mát. 3, 16.

3) s gyönyörködik az Úrnak félelmében s nem szeméinek látása szerint ítél s nem füleinek hallása szerint bíraskodik:

4) igazságban ítéli a gyöngéket s tökéletességben bíraskodik a föld szegényei fölött s megveri a földet szájának veszejével s ajkai lelkével megöli a hitetlent;

Zsolt. 72, 2—14. Jób. 4, 9. 2 Thess. 2, 8. Jel. 2, 16.

5) s derekának övedzője az igazság léssen s veséinek övedzője a hűség.

59, 17.

6) És lakozik a farkas a báránnyal s a párduez a kecskefiúval fekszik, a borjú és az oroslánkölyök és a kövér barom együtt lésszenek s egy kis gyermek őrizi azokat;

65, 25.

7) a tehén és medve legelnek s együtt fekszenek fiaik s az oroslán mint az ökör szalmát eszik;

8) s gyönyörködik a csecsszopó a viperák lyukánál s a csecstől elválasztott a baziliskus lyuka felett terjengeti kezét,

9) nem ártanak s nem pusztítanak sehol szentségemnek hegyén, mert teljes léssen a föld az Úrnak esméretével, mint a vizek a tengert béborítják.

Jer. 31, 34. Ezék. 34, 25.

10) És lesz ama napon, hogy Isai gyökeréhez, ki a népek zászlója léssen, elgyűlnek a pogányok és az ő nyugalma dicsőség léssen.

11, 1. 2, 2. 3. 42, 6. 49, 5. 6. Mik. 4, 1. 2. 1 Móz. 49, 10. Róm. 15, 12.

11) És lesz ama napon: az Úr másodsor nyújtja ki kezét, hogy népe maradékát megvegye, mely megmaradt Asszíriától, Egyiptomtól, Pathrosztól, Szerecsenországtól, Élántól, Sinártól, Hamathtól és a tenger szigetétől;

12) s zászlót emel a pogányok előtt és összegyűjti Izráel elszéledt fiait s Judának szétszórt leányait egybegyűjti a földnek négy szárnyáról:

5, 26. 43, 5. 66, 18. Jer. 30, 10.

13) s megszűnik Efraimnak irigysége s Júdából a gyűlőködők kivágattatnak, Efraim nem irigykedik Júdára s Juda sem támad többé Efraimra;

9, 21. Hos. 1, 11. 12. Mik. 5, 3.

14) s repülnek a Filiszteusoknak hátára napnyugot felé

s kelet fiaiban együtt vetnek zsákmányt s kezét vetnek Edomra és Moábra s az Ammoniták engednek nekik.

15) S az Úr megátkozza Egyiptom tengerének nyelvét s kezét fölemeli az Eufkrat fölé erős, száraztó szélben és hét patakra csapja azt s népét sarus lábbal vezeti át,

16) és léssen út népe maradékának, mely megmaradt Aszsziriától, a mint volt izráelnek, mikor kijött Egyiptomnak földéből.

2 Móz. 14, 29 kk.

Ésaiás 38, 11—22.

11) Ezékiás judai király följegyzése, mikor megbetegült s betegségéből folgyógyult.

12) Én azt mondtam: hát napjaimnak nyugalomban kell alászállnom a sír kapuihoz, megfosztva többi éveimtől?!

13) Mondám: nem látom az Urat, az Urat az élők földében, — nem szemlélek embert többé a nyugalom lakói közt...

Zsolt. 27, 13. 52, 7. 116, 9. Jób. 28, 13.

14) Porsátorom lerontatik s elmegy tőlem, mint a pástor hajléka... összehajtam, mint a takács életet, — hiszen levágtott a fonalról engem, — reggeltől estig végezesz velem!

Jób. 7, 6. 9, 25. 1 Móz. 47, 9. 2 Kor. 5, 4. 2 Pét. 1, 12. 13.

15) Reggelig nyugton vártam, — mint oroslán úgy törte össze minden csontjaimat, ... reggeltől estig végezesz velem!

16) Mint a fecke és a daru sipogtam, nyögtem mint a galamb, — szemeim a magasságba meredtek... Uram, erőszak rajtam, szabadíts meg!

17) Mit mondjak, hogy szólott nekem s Ő azt meg is cselekedé?! Nyugton élem le éveimet lelkem keserűsége után!

18) Óh Uram, kegyelmed által él minden s abban van teljességgel lelkem élete, — Te meggyógyítsz és éltetsz engemet!

Zsolt. 104, 27.

19) Imé áldásul volt nekem a nagy keserűség s Te szeretettel kivontad lelkemet a pusztulásnak verméből, mert háttad mögé vetted minden bűneimet.

Hós. 7, 2. Zsolt. 90, 8. 109, 14. 15. Jer. 16, 17.

20) Mert nem a sír dicsőít Téged s nem a halál magasztal Téged, hűségde nem a sírverembe szállók várnak!

Zsolt. 6, 6. 30, 10. 88, 11. 12. 13.

21) Ki él, ki él, csak Ő dicsőít Téged, mint ma én, az atya a fiaknak hirdeti dicsőségdet!

Zsolt. 78, 4.

22) Az Úr szabadított meg engemet; ezért énekeljük énekimét éltünk minden napjaiban az Úrnak házában!

Dicsőfi József.

(Folyt. köv.)

A vallásbölcsezet főbb problémái és a biblia.

(Folytatás.)

B) Az tehát a kérdés: Van-e az embernek akaratsabadsága, azaz ura-e az ember saját cselekedeteinek? Vannak-e oly cselekmények, melyeknek végrehajtásában az emberi akarat független, önálló? Megoldható-e az akaratsabadság útján a legfőbb erkölcsi feladat? elérhető-e általa az erkölcsi végeztel? Vajjon az akarat szabadsága nem zavarja-e a világrendet, s nem ellenkezik-e Istennek vallásbölcsezeti fogalmával? Szóval: a szabadság és szükségesség elve hogyan nyerhet kibékülést?!

Erre nézve abból indulunk ki, hogy az ember, már mint öntudatos lény, mint Isten képére teremtett valóság, teljes joggal igényli a maga részére a szabadságot, vagyis azt a képességet, hogy magát a természeti casualitástól teljesen függetlenül, vagy legalább a természeti törvényszerűségeiből meg nem fejthető módon határozza el ez vagy amaz irányban. Az egyes alany az által, hogy önmagáról tudatossággal bír, már eo ipso ellentétben áll az egész külvilággal s bizonyos anyagfeletti, azaz az anyagból és természeti folytonosságból ki nem magyarázható léttel ruháztatik fel, minék folytán az embernek saját én-jében már megvan a formalis causa sui.

Még tudatosabbá válik az erkölcsi szabadság, szemben az erkölcsi törvénnyel. Nevezetesen az erkölcsi törvény követelőleg lép fel; minek következtében az előbb csak elméletileg kimondott elv gyakorlati igazolásának kérdése nyomul előtérbe. Vajjon képes-e az ember igazolni, hogy gyakorlatilag is causa sui, azaz cselekedhetik-e szabadon, önkötől, minden külső kényszerítő ráhatás nélkül?

Igenis. Hivatkozunk a tapasztalat bizonyosságaira, az önsanyargatásnak dőre s az öngyilkosságnak szomorú példáira. Ha természeti ösztön által indítatva, illetőleg a causalitás törvénye szerint történik minden: miért nem fordul elő az állatvilágban is az öngyilkosság? Hiszen ez is ugyanazon szükségesség alá volna vettette a determinismus szerint, mint az emberélet? De nemcsak a természeti élet, hanem különösen a lelki tevékenység mozzanataira utalunk. Midőn ugyanis az ember, az erkölcsi törvény ideáljával s annak megvalósításával áll szemközt: azonnal hallja a lelkiismeret felhívó szavát; gondolkozóba esik, mérlegeli az indokokat s áttekinti mintegy a bekövetkező dolgokat, mire aztán elszánja magát pro vagy contra. S ha csak valamiben is vétett az erkölcsi törvény, vagy saját erkölcsi tudata ellen: hallja azonnal bensejében a lelkiismeretnek bírói ítéletét s éreznie kell, hogy cselekedhetett volna másképen is. Ezen tapasztalati igazság elismerése nélkül az öntudat létezése és az erkölcsi tudatnak elvitázhatatlan nyilvánulásai teljesen kimagyarázhatatlanok maradnának. És a kik a természeti szükségesség törvényének védelmezése kedvéért ezt a tényt tagadják, tulajdonképen saját öntudatosságukat vonják kétségbe. Azt mondjuk hát, hogy az ember szabadakarattal bír oly értelemben, hogy bizonyos felette álló természeti vagy kényszerítőtől teljesen függetlenül, korlátlanul és így sem nem ösztönszerűleg, sem nem szükségességeképen, hanem saját önelhatározásából cselekedheti azt, a mit akar. Lényének legnemesebb tulajona a szabadság, mely által teremtő erejét érvényesíti, mint önczéllal bíró valóság.

Azonban választási szabadsága nem korlátlan, azaz nem személyes önkény, szóval nem absolut. Korlátozva van az, első sorban is az igazság megismerése és így a judicium döntő szava által, mely megelőzi a voluntas-t. De még az esetben is, ha a voluntas a judicium által félrevezettetnék, az ember ténye mint szellemének látható nyilatkozata, szabad ténynek számítandó be, mert önelhatározásból, saját választása szerint engedett a félrevezetésnek. A kik akár theologiai, akár philosophiai állásponton tagadják az akarat szabadságát: egyaránt indokolhatatlan sophismákat állítanak. Az az ismert dogmatikai determinismus, mely elvitatja az akarat szabadságát csak azért, hogy minden cselekvést Istennek kizárólagos causalitására vezethessen vissza, bizonyára alaptalanul vonja s tagadja meg az embertől a személyes tudatosságot. Mert az erkölcsi akarat határozó elve és így törvénye nem ellenkezik

Isten akaratával, sem az ő világkormányzói hatalmát nem korlátozhatja. Isten feltétlenül jó, s mint tökéletes jóság nem közvetlenül önmaga, sem közvetve a természet törvénye által nem kényszerítheti az embert oly cselekvésre, melyet ez végrehajtani nem akar. Még a növény és értelem nélküli állatvilág példái is igazolják a megkötöttség állapotából való kiszabadulásra irányuló törekvést. Mennyivel inkább fel van ruházva ezzel a képességgel az ember, a ki gondolkozni, ítélni, választani tud s tenni képes. A ki merő dogmatismusból tagadja a szabadságot, az az emberiség történetét, minden gonoszságaival s jogtalanságaival együtt, kénytelen volna Isten művének tulajdonítani. Mi tehát azt valljuk, hogy Isten szabadságra teremtette képessége hordozóit, hogy az ember ő benne, ő érette és ő általa éljen önmagában, önmagáért és önmaga által. „Az egyes ember s az összes emberiség, az élet fejlődő folyamatában és az akarat nehéz iskoláján át haladtában, a tudomány, a tapasztalat és a példa oktató erejétől segítve és az Isten mindig igazabb megismerésére vezető vallások hatása alatt, mindjobban megközelíti az igazságot, ez akaratot s ezzel az erkölcsi akarat törvényének igaz elvét, a melyet azonban, a maga isteni tisztaságában és teljében megismerni s annál inkább követni: embernek nem, csak Istennek s e földön a mi Mesterünknek adott”. (Szász Béla, de servit. hum. Prot. Közl. 1888. 29. sz.). Erre vonatkozólag mondja maga Ildvezítőnk: „Megismeritek az igazságot és az igazság szabadokká tesz (ἐλευθερώσει) titeket”. (Ján. 8, 32.).

De mint fentebb érintők s ezúttal is hangsúlyozzuk, az emberi szabadság nem absolut, csak relativ. Nem mondható pedig absolutnak már csak azért sem, mert tisztán Isten ajándéka, tehát nem a se existit sed a Deo. Továbbá nem korlátlan azért, mert Isten világkormányzási tevékenységének útjába nem állhat, saját létének megsemmisítése nélkül. De korlátozva van a természet rendje által is, melynek folyásába ugyan beleavatkozhatik, de csakis addig, míg önműködését nem veszélyezteti. Végül befolyást gyakorol arra az ember egyénisége és jelleme, a mi viszont a kor, környezet, társadalom, nevelés és több külső ráhatások szerint módosul vagy fejlődik. E korlátok nélkül az akarat szabadsága önkényenyé fajulna, a mi már ellenkezik az ember egyéni rendeltetésével s a szabadság helyes fogalmával. Mert a szabadság nem a szükségesség által feltételezett természetörök elnyelése, absorbeálása, hanem annak tudatos érvényesítése. És a két elv kibékítése ily alapon érhető el. Nevezetesen Isten mindeneknek végoka és végcélja. Ő teremtette a világot, ő ura a természetnek s az universumban élő összes szabad lényeknek. Ez utóbbiak egybekötöttségben vannak ugyan a természettel, de egyszersmind annak fölibe is emeltettek. Minden létező, tehát az ember is egyenesen és közvetlenül Istentől — a végoktól és végcélától — függ; minden erkölcsi cselekvénye pedig a szabadság törvénye alatt áll. Ezen szabadság alá van vetve viszont a természet által közvetített isteni vezetésnek, mely úgy tekinthető, mint *παραγωγή* az erkölcsi végcél elérésére. Ez képezi az összekötő láncszemet a múltó természet és az örökkévaló Teremtő között; ez által juthat el egyedül az ember rendeltetése céljához, mely a teljes boldogság, a teljes üdv, seu libertas és Spinoza szavaival élve „consistit in constanti et aeterno erga Deum amore”. (Eth. V. prop. 36.). A szabadság tehát, azaz az akarat állandó önelhatározási ténye a szeretet, és ez ismét a tökéletességnek köteleke — *συνεσιμος της τελειότητος* — (Kol. 3, 14.). Az ember, mint erkölcsi lény, midőn magát szabadnak

tudja, egyszersmind érezi is, hogy összes cselekvéseiben függ Istentől és pedig azon természetes oknál fogva, mivel a véges ember a maga akaratának minden nyilvánulási mozzanatát, az Isten által kitűzött legfőbb erkölcsi cél szerint tartozik szabályozni. Az ily igazi szabadságnak nem ellensége a szükségesség és egyik a másik által nincs veszélyeztetve, a mennyiben Isten, mint mindenek ősoka és létrehozója, tűzi ki az egyetemes végcél, melynek megvalósítását vagy annak ellenkezőjét, szabadságra hívott teremtményeire rábizza s mialatt az akarat a jónak teljesítése által az erkölcsi ideál végcélját megközelíteni törekszik, a rosszra hajlás által — önelhatározásból — a természeti szükségességet juttatja érvényre. Ez utóbbi nyilvánulását az akaratnak nevezhetem negatív szabadságnak, míg „a tulajdonképeni szabadság — mint Herbert megjegyzi — az erkölcsi akarat érettsége, mely az által szereztetik meg, ha a nevelést az igazi önnevelés (jellemképzés) követi”.

A szabadság tehát nem pusztán eszme, a mely szerint cselekvésünket mérlegeljük, mely cselekvés minden egyes esetben kényszerűségből származottnak látszhatnék. Nem! A szabadság igazság; tapasztalati tény; s végcélja a társadalomnak, melynek körében az ember, mint *ἕως πολιτικόν*, rendelkezését betölteni hivatva van. A földi lét nem valami hiábavaló futás, melyben kimerülve, utóljára élettelenül rogy össze az ember; hanem inkább és egyesegyedül oly céltudatos törekvés ideje, mely alatt az egyes ember, valamint az összes emberiség, az erkölcsi örök törvénynek, t. i. Isten akaratának megvalósításáért küzd — mind a cél eléréseig! Noha azonban relativ szabadságánál fogva, az ember önmaga erején nem képes az absolut erkölcsi ideál célját elérni: mindamellett e tekintetben sem áll kényszer alatt. Előtte Krisztus példája! A szabadság legfenségesebb megvalósulása ő benne és ő általa lett befejezett tény. Krisztus a tökéletes szabadság igazsága! Az ő megismerése által nyer megvalósulást az emberi szabadság, mely ily módon megdicsőül a krisztusi szabadságban. Az ő személyében jelentette ki Isten az emberiség iránt való örök szeretetét, melyből szabadságunk fakad, mint tiszta kútforrásból. A hol Krisztus nincs, a honnan ama parabolabeli nemes ember útra kelt (Mk. 13. Lk. 19.): ott természetesen nem honol a szabadság; ott nem a jó, hanem a gonosz hatalmaskodik, mint a következő tételben látni fogjuk.

Zárókérdés pedig a determinismus által megvesztegetett gondolkozásukat emlékeztetjük az apostol ama nagy jelentőségű intésére, mely szövénként mindvégiglen előttünk is világoljon: Ne hagyjátok magatokat ide s tova hajtani a tudománynak mindenféle szele által, sőt inkább „a szabadságban, melylyel Krisztus minket szabadokká tett — álljatok meg!” (Gal. 5, 1.).

Erdős József.

(Folyt. köv.)

Közügyeink.

Egyházmegyéink életéből.

III. A nagy-károlyi ev. ref. egyházmegye köréből.

Ez egyházmegye f. évi április 10-én Nagy-Károlyban tartott közgyűlése jegyzőkönyvéből közöljük a következő közérdekű adatokat. Az esperesi egyházlátogatási jegyzőkönyv

„rövid áttekintés“ című kivonata az iskolák szellemi állapotáról jelentvén, csak egy iskolát jelez alig kielégítőnek. Érdekes pontja a jegyzőkönyvnek a 17-ik szám, mely Lövey Pál tanácsbírónak a n.-károlyi egyházmegye papi özvegy-árvagyámintézetének módosított alapszabályára vonatkozó indítványát foglalja magában. Az indokolással ellátott részletes munkálat széles körben figyelmet érdemel. A krassó-vidéki lelkészi körnek az egyházkerületünkben felállítandó papi árvaház tárgyában való, ismert felszólítását egy bizottsági javaslat alapján tárgyalván a közgyűlés, nem tartja kivihetőnek, hogy az a gyámintézetekre fektetessék s óhajtaná annak részletes tervjavaslatát is ismerni. Az egyházmegye özvegy-árvagyámintézetének vagyoni értéke 16,513 frt 44 kr, 1783 frt 27 krral több a mult évinél.

IV. A máramaros-ugocsi egyházmegye köréből.

Ez egyházmegye f. évi április 11-én Halmiban tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből közöljük a következő közérdekű részleteket.

Az esperesi jelentés a szellemi életről így szól:

„Ha azon adatokon, melyeket a látogató küldöttségek 1888-ik évről összegyűjtöttek, végig tekintünk, arról győződünk meg, hogy vallás-erkölcsi életünkben emelkedésről vagy nagyobb mérvű hanyatlásról nem szólhatunk. A lefolyt közeli években egyszer kedvezőbb, másszor kedvezőtlenebb volt az eredmény, de mindig csekély volt a különbség. Így látjuk ezt a jelen alkalommal is, ha a hasonlítást megteszszük.

Mint az előző években, úgy a mult évben is istenitisztelek minden egyházközségben rendszeren tartattak; hétköznapiakon ritkábban, de bűnbánó heteken és ünnepek alkalmával az Ur hajlékát látogatták a hívek. Panasz a vallásos élet megsértése ellen sehol sem jelentetett. Általában elmondhatom, hogy e tekintetben a kellő buzgóság nem hanyatlott.

Az adatok szerint közisteniszteletet kerülő van 18, úrvacsorával nem élő 20, külön élő házaspár 51, vadházasságban élő 72. Ezekre nézve megjegyzem, nem a magunk mentegetésére, hanem az igazság szempontjából, hogy ez adatoknál legnagyobb részt cigányok és tanyákon élő cselédek szerepelnek, különösen pedig az előbbieket, kik előtt sem a házasság szentsége, sem a templomlátogatás üdvös volta nem igen bír nagy fontossággal. Áttért tőlünk 6, bozzánk 11. Törvénytelen ágyból született 44 fi, 37 leány, összesen 81.“

Anyagi állapot. Az egyházközségek összes tőkepénze 71,862 frt 24 kr (1887-ben 69,392 frt 75 kr), iskoláké: 3943 frt 45 kr. Magtárak ereje pénzben 11,959 frt 2 kr, (1887. évben 11,159 frt 70 kr), terményben 1573 köböl, (1887-ben 1508 köböl). Évi bevétel: 30,375 frt 25 kr, kiadás 26,422 frt 69 kr, maradvány 3952 frt 26 kr.

Iskolák száma: 42; ezek közül kettőben csupán a vallás taníttatik. Az iskolák többnyire 4—5 osztályúak s felszerelése kisebb-nagyobb mértékben mindeniknek van. A népesedési mozgalomra vonatkozó szépen összeállított táblázatból csak annyit közlünk, hogy a lelkek száma 1887-ben 17,663, egy évvel később, 1886-ban 17,895 volt, tehát a szaporodás 232 lélek. Rendes lelkész van 27, segédlelkész 2, missionárius 2, lelkész-tanító 3, okleveles tanító 34, nem okleveles 6. A jegyzőkönyv végén az egyházmegye közigazgatási pénzeiről s a lel-

kési gyámpénztárról van két részletes tabella. A gyámpénztár állása 11,349 frt 14 kr.

A debreczeni ev. ref. egyházmegye közgyűlése.

Folyó évi aug. 15-én, a debreczeni egyháztanács újonnan épült s szíves készséggel felajánlt díszes gyűléstermében tartott meg a czímben megnevezett egyházmegyei közgyűlés. A még tartó eszéplési időszak okozhatta, hogy a legnagyobb részt gazdálkodással is foglalkozó lelkészi, valamint a világi tagok is kevesebb számban jelentek meg, mint más alkalommal. A gyűlés tárgysorozata is rövidebb volt most s egyes pontjai simán, vita nélkül intéztettek el. Ezek közül legelől emelem ki az idei egyházlátogatásról szóló esperesi jelentést, mely az egyháznak úgy szellemi, mint anyagi állapotát minden szépítést kerülő hűséggel s egyszersmind figyelmes körültekintésről tanuskodó részleteséggel tünteti fel. Öröm s fájdalom érzete váltakoztak lelkeinkben a jelentés hallgatása közben. Öröme hangolt annak hallása, hogy a kegyadományok és hagyományok összege egy év alatt 23 egyházban 4257 frt 70 krra, az építkezésekre fordított összeg 16 egyházból 61,601 frt 18 krra rúg; hogy továbbá iskolaügyünk virágzó állapotban van, mit mutat az, hogy egyházmegyénkben — Debreczent is számítva — 31 lelkészi állomás mellett 69 több osztályú népiskola áll fenn s ezekben összesen 132 tanító és tanítónő munkálkodik, kik közül 41 kitűnő, 26 pedig dicséretes eredményt mutatott fel. Még az is örvendetes jelenségnek tűnik fel, hogy egyházközségeinknek összesen 70,688 frt 52 kr adósságuk van, ha tudjuk azt, hogy e kölcsönök nagyobbbrészt, korszerű egyházi és iskolai építkezésekre vétettek fel s részint ingó és ingatlan egyházi vagyonokban, részint a hívek áldozatkészségében biztos fedezetük van. Hanem annál elszomorítóbb az a körülmény, hogy egyházi adóhátrálék csak két egyházban (Gáborján és Péterszeg) nincsen, míg 23 egyházban — nagyrészt ugyan a mostoha időjárás, de ottan-ottan az eléggé nem kárhozatható közönyösség miatt — 10,821 frtot s 735 métermázsza terményt tesz ki a hátrálék; még sajnosabban esett pedig azt hallani, hogy a vallás-erkölcsi élet terén — bár egyes derültebb sugarak itt is némi enyhületet nyujtanak — a rút káromlás, vadházasság (23 egyházból 220 pár), iszákosság s a mennyieket mellőzésével a földiek utáni mohó kapkodás és törekvés tesznek anyagilag tönkre s erkölcsileg boldogtalanná népünk közül igen sokakat. Az a küzdelem, melyet e bűnök ellen templom és iskola folytatnak, alig mutathat fel valamennyi sikert mindaddig, míg úgy az államkormány, mint a társadalom be nem látja azt, hogy az említett bűnök nemcsak az egyháznak, hanem sokkal inkább magának az államnak és társadalomnak alapjait is megingatják s míg ennek tudatából kifolyólag állam és társadalom egész lélekkel segélyül nem jó a harczoló egyháznak. Egyházmegyénk már nem egyszer zörgetett, a felsőbb hatóságok útján, orvoslásért és segélyért az illetékes helyen; de — fájdalom — mindeddig eredménytelenül; ennek daczára azonban ez úttal ismét felíratot határozott az egyházkerület és konvent útján a kormányhoz, azon reményben, hogy talán az új belügyminiszter fogékonyabb lesz az említett bajok iránt és segédkezet nyujt az egyháznak egyedül a nép jólétéért s boldogságáért folytatott nemes, de nehéz küzdelmében.

Végmegoldást nyert ez úttal a magyar prot. irodalmi társaságnál még kezdetben bejelentett pártfogó tagság ügye is, a mennyiben az elnökség megbízott egy oly értelmű kötvény

kiállításával s aláírásával, mely szerint az 1889. máj. egyházker. gyűlés jegyzőkönyvének 49. száma alatt található s ugyan ezen év márcz. 3 án Budapesten kelet egyezmény alapján a megajánlott 500 frt tagsági díjnak csak kamatjait teszi folyóvá a társaság részére, és csak addig, míg a társaság vezetésében s működésében amaz egyezményben lefektetett elvek csonkítatlanul érvényesülnek. Egyúttal a társaság gyűlésein az egyházmegye képviselőit esperes és gondnok urak megválasztattak.

A közalapi segélyezésre vonatkozó Szász-Fejes-féle indítvány szellemében hozott legközelebbi konventi határozat szerint segélyre 3 építkező egyház (Dancsháza, Józsa, Vértes), 1 feljavítandó lelkészi javadalom (a dancsházai) és 1 körlelkészség állítása (Szerepen) ajánlatik, a vonatkozó jelentő ívek felterjesztésével.

Megalkottatott az „egyházmegyei építést ellenőrző bizottság” eljárási szabályzata, melyszerint minden építkezés terve és költségvetése előlegesen, majd a bevégzett épület egy bizottsági tag által szakértő közbejöttével a hely színén megvizsgálattik; mi által az ezélotzatik, hogy az emelendő épület mindenkor ezéljának megfelelő és szilárd legyen, hogy így az építkező egyház költsége hiába ne essék; másfelől, hogy az építkező egyház az emelendő épület terv- és ezélszerűségét illetőleg a vállalkozóval szemben biztosítva legyen.

Az egyházkerületi tanügyi bizottság által készített „Népiskolai szervezet” életbeléptetése alkalmából, az egyházmegyei tanügyi bizottság választása a jövő gyűlés tárgyául tűzetett ki.

Egy egyházkerületi felsőbb leánynevelő intézet miként szervezésére vonatkozó véleményadással a mostani tanügyi bizottság, Kiss Albert debreczeni lelkész közreműködésével, bízott meg.

A lelkészi közértekezlet zsinattartási indítványa tudomásul vétetett, s az ez ügyben a közértekezlet által kiküldött bizottság munkálata a jövő gyűlésre elvárattik.

A debreczeni egyház azon szívessége, mely szerint újonnan épült palotájának saját hivatalai elhelyezésére szánt részében az egyházmegyei levéltár számára egy megfelelő helyiséget adott át használatra: elismerő köszönettel fogadtatott.

A többi tisztán helyi érdekű ügyek elintézése után a csendes lefolyású gyűlés délutáni 1/2 órakor bevégeztetett.

— y.

Különfélék.

Kérjük lapunk barátait, hogy a most folyó egyházmegyei gyűlésekről közönségünket mielőbb tudósítani szíveskedjenek.

Tiszántúli egyházkerületi közgyűlés. A tiszántúli ev. ref. egyházkerület f. é. őszi közgyűlése októberhó 14-én d. e. 9 órakor veendő kezdetét a főiskola nagygyűléstermében. A gyűlést megelőzőleg lelkészképességi vizsgák fognak tartatni okt. 10. és 11. napjain. A vizsgát teendő atyafiak kötelesek már okt. 9-én d. u. 4 órakor a püspöki irodában a szükséges bizonyítványokkal felszerelten megjelenni. A bizonyítványokon kívül a második vizsgát tevők írásbeli dolgozataikat is ugyanakkor tartoznak beadni; még pedig egyházi beszédet Koloss: 1. 10, 12. és 13. versei alapján: járjato k az Úrhoz méltóképen, kátémagyarázatot pedig a XLV. Urnapjáról, vagyis a CXVI—CXVIII. kérdésekről. Az egyházi beszédhez elő- és utóimádság is irandó és az egyházi beszéddel együtt jól meg-

tanulandó, annyival is inkább, mert az e tekintetben való fogatkozás is szigorú beszámítás alá fog vétetni. Október 12-én és 13-án előértekezletekkel s több fontos ügy átnézésével s gyűlés elé készítésével lesz az esperesi kar elfoglalva. Az esperes urakhoz küldött meghívókon feltüntetett fontos ügyekből ítélve, úgy látszik, hogy a gyűlés elég érdekes leend.

Uj lelkészi állomás debreczeni egyházunkban. Fontos tárgyban hozott végzést f. hó 18-án debreczeni ev. ref. egyházunk presbyteri közgyűlése, midőn kimondta egy új lelkészi állomás szervezését. E közgyűlés közérdekű tárgyai következők voltak: 1. A czepléd-utcai új templomhoz megválasztandó lelkész ügyében a közgyűlés elfogadta a kiküldött nagy bizottságnak ide vonatkozó jelentésében foglalt javaslata három pontját, ugyanis: a) megrendelte, hogy előintézkedés történjék, melyszerint a megválasztandó lelkész részére addig is, míg állandó hivatali lakást nyerhetne, ideiglenesen szállás béreltessék ki, — és ezzel a gazdasági szakbizottság lett megbízva. Ugyanesak a megválasztandó lelkésznek a többi öt lelkészével egyenlő javadalmazása állapított meg, b) a hatodik lelkészi állásnak még az idén leendő betöltése tárgyában, az egyházi törvények szerint leendő eljárásra nézve az intézkedés megtétt; c) a jelen ügyben eddig is működött küldöttség megbízott, hogy a debreczeni ev. ref. egyházközségnek a város hat utcája szerint hat lelkészi körre leendő felosztásának részleteit tüzetesen dolgozza ki s elkészítendő jelentését mielőbb a közgyűléshez terjeszse be. 2. A boldog emlékü Vecsey Imre és neje Bruckner Karolina által a debreczeni ev. ref. egyház javára 1873. évi 14. sz. végrendelet által hagyományozott csapó-utcai sorompón kívül levő gőz- és szélmalom telke a hagyatéki örökösöktől 1890-ik évi január 1-én az egyházra átszállandó lévén, ennek átvételére a közgyűlés maga kebeléből küldöttséget nevezett ki. 3. Az egyházlevéltár rendbeszedésére nézve az ezen ügyben működő hivatali állomásra pályázat hirdettetvén ki, a jelentkezők közül egyhangúlag Hódy Béla választott meg. 4. A reáliskolában az ev. ref. felekezet részéről hitoktatóul az eltávozott Kovács János segédlelkész helyett Kiss Ferenc segédlelkész neveztetett ki. 5. A Szabolcsmegyébe kebelezt Polgár városában alakult ev. ref. egyház segélyezésére az egyesek kegyes adakozásából begyűlt és illető helyére már elküldetett 76 frt 40 kron felül az egyház, saját pénztárából még 50 frtot adományozott.

Menyhárt János-alapítvány. (Huszonegyedik kimutatás.). Ujabban ez alapítványra Madarász Imre karczagi lelkész, országgyűlési képviselő úr 2 frtot küldött be hozzám. A már nyugtázott 352 frt 98 krral együtt az alapítvány takarékpénztárban levő eddigi összege 354 frt 98 kr. Debreczen, 1889. aug. 22. Csiky Lajos.

Károli Gáspár emléke. Madarász Imre karczagi lelkész, országgyűlési képviselő úr 27 frtot küldött be hozzám, a melyhez járultak: karczagi ref. egyház 5 frt, Madarász Imre lelkész 4 frt, Hajnal Elek lelkész 2 frt, Kerekes István 1 frt, Sárkány Mór 1 frt, P. Szabó István 1 frt, Balogh Imre kántor 50 kr, Dr. Lenk Gusztáv 1 frt, Tömöry József 50 kr, Hajdú István 1 frt, Oroszi László 50 kr, L. Sántha Imre 1 frt, Kiss János 50 kr, Feriántz Dániel 1 frt, Toronykői János 50 kr, Csabai Uy Mihály 50 kr, Csőreg Andrásné 20 kr, Disznós János 50 kr, Vadai István 20 kr, B. Kovács Sándor 20 kr, V. Szabó Ferenczné 50 kr, Sántha József 50 kr, Laczka Lajos 50 kr, Kiss Lőrincz 50 kr, Solt. Nagy Pál 50 kr, Hajdú Bénéiamin 20 kr, Hajdú Imre 20 kr, D. Magyar Gergely 20 kr, R. Szilágyi Imre 1 frt,

Szilágyi János 20 kr, Szilágyi A. János 20 kr, Sz. Kovács Mihály 40 kr, összesen 27 frt; Gergely Károly n.-bányai lelkész úr 7 frt 60 krt, Surányi Lajos szalárdi lelkész úr pedig 2 frt 27 krt küldöttek be, mint egyházaikban való gyűjtésök eredményét. Mindezen összegek a két czél között megosztandók lévén, bejött eddig lapunknál a síremlékre 109 frt 42 kr, a szellemi emlékre 110 frt 61 kr, időközi kamattal együtt 220 frt 91 kr, mely összeg takarékpénztárban kamatozik. Debreczen, 1889. aug. 22. Csiky Lajos.

Máramaros-ugocsai egyházmegye. Mint értesülünk, a tekeházai lelkészi állomásra szótöbbséggel Kósa Aladár aklii lelkész-tanító választatott meg. Örülünk barátunk megérdemelt előmenetelén. — Az egyházmegye gyűlése f. hó 29-re van kitűzve a máramaros-szigeti egyház kebelébe. — Ezt megelőzőleg, a szigeti lelkészjelölés augusztus 28-án Taraczközön fog megtartatni.

Egyházmegyei gyűlések. Az alsó-szabolcs-hajdúvidéki egyházmegye f. hó 21-én tartá gyűlését H.-Nánáson. Az érdekes tárgyakban gazdag gyűlés végzett dolgai közül most csak azt említjük föl, hogy Tisza-Polgárra missioi lelkészül több pályázó közül Sörös János segédlelkész választatott meg. Adjon Isten neki erőt és kitartást nehéz, de szép munkájához! — A bihari egyházmegye pedig folyó hó 22-én tartá gyűlését N.-Váradon. Egyik legérdekesebb tárgya volt a gyűlésnek Kágyi Lajos n.-váradai fegyhazi kinevezett lelkésznek az egyházmegyében való bekebeleztetésének kérdése. Közlebb mindkét gyűlésről részletesebb referádát hozunk.

Haláleset. Révay Lajos s.-szentgyörgyi lelkész f. hó 16-án elhunyt Kozosvárott. Benne egy tevékeny, rokonszenves embert, egy jó lelkész vesztett erdélyi egyházkerületünk. Nyúgodjék békével a derék férfiú!

Megjelentek. Ünnepi és közönséges egyházi beszédek. III. füzet. Irta Révész Imre. Kiadta Révész Kálmán. Jövő számban ismertetni fogjuk. — Vezérkönyv a magyar fogalmazás tanításához. Irta Böngérfi János, fővárosi községi tanító. Ára 1 frt 40 kr. Gondoskodunk róla, hogy az általunk jól ismert és sikeres tanítói működése után becsült paedagogus e művét ismertesse lapunk.

Népiskolai vezér- és kézikönyvek. Nagytiszteletű lelkész úr! Hivatkozással a tiszántúli ev. ref. egyházkerület 1885. évi ápril hóban tartott közgyűlésének 72. számú határozatára, melyben a főtiszteletű egyházkerületi közgyűlés elrendelte, hogy a tanítók részére a szükséges vezérkönyveket az egyházak, illetőleg az iskolák szerezzék be, s azok, mint az iskola tulajdonai szálljanak át tanítóról-tanítóra; továbbá, hogy „egyházkerületünk népiskoláiban mindenütt az egyházkerület tulajdonát tevő kézikönyvek használtassanak”, mely kötelező szabály ellenőrzésére az egyházmegyék esperesei s általában a lelkészek felkéretnek és útasíttatnak: van szerencsénk nagytiszteletű urat, mint iskolaszéki elnököt, tisztelettel értesíteni, hogy egyházkerületünk kiadásában eddigelé a következő vezér- és kézikönyvek jelentek meg: I. Vezérkönyvek. 1. Utmutatás a ker. vallás népiskolai tanítására. I. kötet. Ára 80 kr. Vezérkönyv az 1—4 elemi osztályok tanítói számára. Irta Kovács Lajos. 2. Utmutatás a ker. vallás népiskolai tanítására. II. kötet. Ára 55 kr. Vezérkönyv az 5—6 elemi osztályok tanítói számára. Irta Kovács Lajos. 3. Vezérkönyv a női kézimunka osztályonként tanításához. Ára 1 frt 50 kr. Irta Dóczy Gedeon. 4. Vezérkönyv a természetrajz tanításában. Ára 1 frt 20 kr. Irta Szente József. 5. Mennyiségtan a népiskolában. Vezér-

könyv az elemi iskola 1—6 osztályaiban tanítók számára. Ára 1 frt 80 kr. Irta Kovács Lajos. 6. „Vezérkönyv a hangoztató írva-olvastatáshoz s útmutatás a Magyar Ábécze használatához”. Ára 25 kr. Irta Dóczy Gedeon. 7. Természettan a népiskolában. Vezérkönyv tanítók számára. Ára 1 frt. Irta Dr. Fodor Ferencz. II. Kézikönyvek. 1. Bibliai történetek az elemi iskola 3 és 4 osztálya számára. Ára 20 kr. Irta Kovács Lajos. 2. Keresztyén vallástan az elemi iskola 5 és 6 osztálya számára. Ára 20 kr. Irta Kovács Lajos. 3. A ker. egyház történelme az elemi iskola 6 osztálya számára. (Az A és B tantervhez). Ára 24 kr. Irta Gergely Károly. 4. Magyar Ábécze és olvasókönyv. Ára 20 kr. Irta Dóczy Gedeon. 5. Életrajzok a magyar nemzet történetéből, az elemi iskola 3 és 4 osztályai számára. Ára 20 kr. Irta Gergely Károly és Kovács Lajos. 6. A magyar nemzet története, az elemi iskola 5 és 6 osztályai számára. Ára 20 kr. Irta Gergely Károly és Kovács Lajos. Ugy a vezér-, mint a kézikönyvek kaphatók és megrendelhetők László Albert debreczeni könyvkereskedőnél, mint az egyházkerület népiskolai könyvkiadványainak bizományosánál, ki e könyvek árából, ha legalább tíz példány rendeltetik meg nála, az egyházak és tanítók részére 10% árengedményt köteles adni, csomagolásért pedig egyáltalában semmit sem számít. Tisztelettel tudatjuk végre, hogy az egyházkerületi népisk. tanügyi bizottság, a Mehner Vilmos budapesti kiadónál megjelent térképeket használatra ajánlja. E térképekből a megyei térképek példányonként 4, Magyarország térképe példányonként 6, az általános iskolai atlasz, melyhez előre az illető megye térképe ragasztatik, példányonként 25 kr-ért szerezhetők meg, ha egy-egy iskola részére egyszerre legalább 25 példány rendeltetik meg a nevezett könyvkiadónál. Csomagolásért a kiadó nem számít fel semmit, de a megrendelt példányok árát kéri postaútlványon előzetesen hozzá beküldeni, és a csomag bérmentesítésére, minden megrendelésnél, a rendelt példányok árához 25 krt kérésatolni. Tisztelettel maradtunk Debreczenben, 1889. aug. 8. Az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság végrehajtó bizottsága.

Iskolai értesítők. 10. A debreczeni ref. főgymnasium munk mult tanévi értesítőjében Tüdös János igazgató visszapillantva a gymnasium 1888—89-iki tanévi életére, fájdalommal emlékezik meg Felső-Vályi Nagy Pál tanár elhunytáról, közölve a Géresi Kálmán tanár által tartott sírbeszédet is, mely hű élet- és jellemrajza a megboldogultnak. Helye Kiss József pápai tanárral fog a jövő tanévben betölteni, egyszersmind a párhuzamos osztályok sikeres vezetésére való tekintetből két helyettes és két segédtanár is fog alkalmaztatni. A mult tanévben az igazgatóval együtt működött a főgymnasiumban 13 rendes, 4 segéd- és 2 melléktanár. A tanulásbeli előmenetelre nézve megnyugtatók a statisztikai adatok, a mennyiben az év kezdetén beírt 612, de év végére már 573-ra leapadt létszámból jeles 77, jó 137, elégséges 231 tanuló volt, 34-en pedig egy, 42-en meg két tantárgyból és 52-en több tárgyból kaptak elégtelen osztályzatot. Vallásra nézve túlnyomóan többen, nevezetesen 492-en voltak reformátusok, ezenkívül 19 ág. hitv. ev., 29 r. kath., 3 gör. kel. és 30 izraelita tanuló látogatta az intézetet. Teljes szigorral jártak el nemcsak az osztályvizsgálatnál, hanem az érettségi vizsgánál is; 60 jelentkező közül 56 tett írásbelit, de a szóbelit csak 45-en állották ki sikerrel, még pedig 5 jeles, 15 jó, 25 pedig egyszerű érettségi bizonyítványt érdemelt ki. Az egyes szertárak és gyűjtemények gyarapodását kiváló érdeklődéssel és

buzgósággal segítette elő maga az ifjúság, a mi igen szép tény; ezenkívül azonban vétel útján is sok szertári készlet és eszköz szereztetett be. A gymn. tanárok rendelkezésére szolgáló tan-könyvtár jelenleg 668 műből áll, az ifjúsági könyvtár pedig 911 műből 1106 darabban. A tandíj protestáns tanulókra nézve 20 frt, nem protestánsokra nézve 40 frt. — 11. A debreczeni tanítóképző intézet és azzal kapcsolatos elemi iskolák mult tanévi értesítőjét Joó István igazgató szerkesztette, közlővén benne első helyen a népiskolai tanítóképeségi vizsgálatról szóló szabályzatot. Az intézetben 8 tanerő működött, a létszámkimutatás az első félévben 102, a II. félévben 106 tanulót tüntet elő a négy osztályban. Ezeknek több mint felerésze tagja volt az önképzőkörnek, mely „Haladjunk“ czímmel egy írott lapot is adott ki, közölve az önképző körben feltűnt jobb dolgozatokat. A tanítóképezdei ifjúság könyvtára jelenleg 320 műből áll 416 kötetben, mely ajándékozás útján 20 művel szaporodott. Kiváló kedvvel ápolták az éneket és zenét s nagy gyakorlottságot szereztek a ker-tészetben és fatenyésztésben, a miért Rózs a Sándor főis-kolai háznagyot illeti a nyilvános elismerés, a ki a tanítóké-pezei tanulókat ez irányban kitűnő szakértelemmel és nagy szorgalommal minden díjazás nélkül vezette. Az egyes gyűjtemények, különösen pedig a természetrajzi gyűjtemény, ez utóbbi Joó István igazgató ajándékából szép gyarapodást vett. Az értesítő részletes kivonatot ad a főiskolai tápintézet alapszabályaiból s elszámolja a különböző jótéteményekben részesülhetés módját, az alapítványok természetét és a felvé-teli feltételeket. Tanítóságra a tanév folyamán 6, a tanév vé-gén 4 növendéket boesátottak ki; a képesítési vizsgálatot pe-dig sikerrel letette 18 hittanhallgató és 17 tanítójelölt, 13-an pedig igazolványt nyertek. A gyakorló iskola 4 osztályában 56 növendék volt, kik szép előmenetelt tettek mindnyájan. A fő-iskolában elhelyezett I—VI osztályú elemi iskolában 6 tanító vezetése alatt összesen 433 tanuló oktattatott, kik közül 414 ev. ref. vallású volt. — Midőn a debreczeni főiskola három ér-tesítőjét egymás után közöljük, nem mulaszthatjuk el, hogy kifejezést ne adjunk azon, tudomásunk szerint sokak által osztott gondolatnak, hogy mennyivel szebb, a nagy főiskola méltóságának mennyivel megfelelőbb volna, ha, a mint ezt pél-dául Sárospatak teszi, egy kötetben jelennék meg az egész fő-iskola minden szakának évi értesítője. Szebben kifejezné az a kollégium egységét s a nagyobb terjedelmű évkönyv jobban illenék a nagy főiskolához, mint ezek a különben is nem finom papírra nyomtatott apró könyvecskék. Gondolkozzanak erről a tanár s főként az igazgató urak! — 12. A békési ev. ref. hat osztályú gymnasium mult tanévi értesítőjét közli Osváth Ferencz ez évi igazgatótanár. Ennek egyik felét tölti be Pöcz János figyelemreméltó értekezése „az Ember tragediá-járól“. A tanítás a konventi tanterv alapján történt s a felsze-relés szépen gyarapodott, a mi az előljáróság érdeme, mely ötszáz frtot szavazott meg e czélra. Az intézetben a hitokta-tókon kívül hét tanerő működött; a tanulók létszáma pedig az év végén összesen 84 volt, kik közül 52 helybeli, 25 megyebeli, 7 más vidéki. A helybeli tanulók tandíja 8, a vidéki illetősé-güeké 20 forint.

Helyreigazítás. A mikolai lelkészi állomásra vonatkozó, s a „Debreczeni Prot. Lap“ folyó év és hó 17-én megjelent 33-ik számában közölt pályázati hirdetésben, a bekívánt díjlevél té-

telei túlesigázott értékelése következtén, 1007 frt jövedelem levén kitüntetve: az igazság érdekében közhírré kívánom tenni, hogy a jövedelem csak 800 frtra értékelhető. Ezen közlemény átvételére a „Prot. Egyházi és Iskolai Lap“ is kéri. N.-Pa-lád, 1889. aug. 21. Benesik István, esperes.

Szerk. posta. T. L. Bocsánat, de az ilyen ügy nem való a nyilvánosság elé. Az illető esperes úr felől meg vagyok győ-ződve, hogy az előzményeket nem tudva járt el úgy, a hogy eljárt. Én először hozzá s aztán esetleg a püspöki hivatalhoz fordulnék orvoslásért. Mert hogy az ilyen sebet orvosolni kell, az bizonyos dolog.

Laptulajdonos és felelős szerkesztő: **Csiky Lajos.**

HIRDETÉS.

PÁLYÁZAT

az új-létai vegyes iskolában megürült kántor-tanítói állomásra, a melynek is évi javadalma:

1-ör. Tizenkét katasztrális hold föld, me-lyet az illető tetszése szerint munkáltat, évi bére 72 o. é. frtra van felvéve; az adót az egyház fizeti.

2-ör. Tisztességes lakás 1200 □ öl belső kerttel, melynek évi bére 50 frt.

3-ör. Legeltetési jog két nagy darab jó-szág és két fias koczára, érték 6 frt.

4-er. Az egyház pénztárából, a három in-nepen és canonica órákon egyházi szolgálatok-ban való segédkezésért 30 frt.

5 ör. Minden tanköteles gyermektől egy véka rozs, ötven krajczár és egy csirke, vagy ennek becsértéke 20 kr. Gyermek száma a százat meghaladja.

6-ör. Ad az egyház négy köből rozst és egy öl kemény tűzifát, az iskola udvarára szállítva.

7-er. Stóla a temetési szolgálatoknál, az egyházkerület által meghatározott mód szerint.

Az ezen állomást elnyerni akaró csak ev. ref. vallású egyén lehet. A pályázni kívánók ké-reteak okmányait e folyó évi szeptember 7-ig az iskolaszéki elnökhöz, illetve lelkészi hivatal-hoz beterjeszteni.

Ezen állomás szeptember 15-ig betöltendő.

Új-Létán, 1889. aug. 18.

Lénárt Péter,

ev. ref. lelkész és iskolaszéki elnök.